

Manel Frau Cortès, *Arc i Escut. Una obra apologetica del rabí Ximon ben Tsemah Duran en el marc de la literatura polèmica*, col. Mònjuic 4, ed. Leonard Muntaner, Ciutat de Palma (Mallorca) 2014, 2014, pàg. 247.

Durant l'any que celebrem el setè centenari de Ramon Llull, l'obra que ressenyam és força interessant per a capir, entre d'altres temes notables, l'ambient jueu, filosòfic i teològic, amb què polemitzà el Doctor Il·luminat. La primera part del llibre constitueix un estudi, erudit i profund, sobre el *Qéixet u-maguèn*, de rabí Ximon ben Tsemah Duran; la segona part presenta la traducció catalana i anotada de l'obra del rabí.

La primera part comença amb una introducció a la literatura de polèmica pròpia de l'Edat Mitjana; polèmica cristiana contra el judaisme, polèmica musulmana contra el judaisme, polèmica jueva contra el cristianisme, polèmica jueva contra l'islamisme; quan Frau analitza la polèmica, la situa encertadament dins el seu context històric, el que fa possible entendre el rerefons de les disputes lul·lianes. Acte seguit, Frau refereix les dades biogràfiques i l'elenc bibliogràfic de rabí Ximon. Després, esbossa la perspectiva filosòfica de l'autor. A continuació, situa el *Qéixet u-maguèn* dins el context literari del *Maguèn Avot*, i dins el marc de la literatura polèmica del judaisme. Un cop situada l'obra dins l'horitzó cultural de la seva època, Frau emprèn l'anàlisi literària, l'estudi de les influències i les fonts utilitzades per Duran al *Qéixet u-maguèn*; cal destacar l'acurat estudi que Frau emprèn de les fonts, treball decisiu per captar la fondària d'un llibre de caire filosòfic i teològic. Molt notable és l'anàlisi de Frau sobre la credibilitat que rabí Ximon atorgava a les fonts que emprava. Acte seguit, l'autor esbrina les seqüeles i les influències posteriors de l'obra de Duran. Molt important per a la bona lectura del *Qéixet u-maguèn*

és l'esquema temàtic que Frau ofereix al lector; ja que les obres antigues solen parèixer distants als lectors actuals, l'esquema que ofereix és important per a la bona comprensió del llibre.

A continuació, Frau dibuixa la identitat dels personatges: Jesús, Maria, els deixebles, els savis i els teòlegs cristians, els cristians en general, Mahoma, els savis i filòsofs musulmans, els musulmans en general. L'autor observa la crítica de Duran al Nou Testament, i a l'Alcorà; fa notar que rabí Ximon utilitza el text del Nou Testament tal com figura a la *Vulgata*. Seguidament, Frau estudia els manlleus lèxics del *Qéixet u-maguèn* i, de forma molt erudita, la història de la transmissió del text i la descripció dels diversos manuscrits en què ens ha arribat. La cloenda de la primera part especifica, en paraules de l'autor, els resultats de la investigació sobre el llibre de Duran: «La nostra investigació demostra que, lluny de ser una simple seqüela de l'obra de Porfiat Duran (una suposició que tothom repeteix sense oferir-ne proves), *Qéixet u-maguèn* conté influències i referències explícites a una munió d'obres i autors cristians, jueus i musulmans, tractats filosòfics, teològics i històrics escrits en hebreu, llatí i àrab» (cf. pàg. 121).

La segona part del llibre és una traducció anotada del *Qéixet u-maguèn*; cal remarcar l'elegància de la traducció, i la fondària de les nombroses notes. Acte seguit, Frau presenta l'elenc bibliogràfic, molt ample, interdisciplinari, i erudit. Un apèndix sobre l'arbre genealògic de la família Duran, i un altre sobre la història jueva a Mallorca amb referències a la família Duran; l'índex general clou el llibre. La cura de l'edició, treball de Rosa Planas Ferrer, i l'esment editorial de Lleonard Muntaner confereixen prestància a l'obra ressenyada.

Després de la lectura en podem extreure tres conclusions que situen l'obra ressenyada en el marc de l'esperit lul·lià de l'aniversari que enguany celebrem. Primera: l'obra és una eina important per a comprendre la perspectiva, filosòfica i teològica, del pensament amb què polemitzava Ramon Llull. Segona: rabí Ximonn, fill de la seva època, apel·lava a fonts teològiques per refutar la vàlua de les altres religions monoteistes; en canvi Ramon Llull, i aquesta és una de les seves majors virtuts, va superar l'estil dialèctic de l'època; és a dir, va prescindir de les autoritats, al·lusió als textos revelats, per fonamentar la seva argumentació sobre "les raons necessàries i convincents", d'aquesta manera de passava l'àmbit confessional per atracar en el port de la raó humana, capaç de descobrir la fondària de la fe. Tercera: l'estudi de Frau confirma la grandesa i l'originalitat de l'obra de rabí Ximon, independitzant-la de la subordinació a l'obra de Porfiat Duran que molts d'autors li adjudiquen. Només ens queda felicitar l'autor, Manel Frau Cortès, per la fondària de la investigació i per l'aportació rellevant dins el camp de la literatura hebrea de polèmica.

Francesc Ramis Darder